

خاطرات و سفرنامه‌های خارجیان درباره ایران در دوره‌های مختلف

دکتر احمد هاشمیان

از دید و نظر کسانی که به بلاد و ولایات مختلف چه در گذشته و چه در زمان حال سفر کرده‌اند و می‌کنند و اوضاع کشور و نقاط مورد نظرشان را به صورت سفرنامه یا خاطرات به رشته تحریر درآورده و می‌آورند، اختلافات فاحشی وجود دارد، زیرا جهانگردان و به قول امروزیها «گردشگران» و «توریستها» از طبقات مختلف و کشورهای گوناگون می‌باشند و زمینه‌های فرهنگی، طبقاتی و اجتماعی مختلفی دارند؛ برای مثال جهانگردی که از کشورهای جهان سوم به اروپا سفر می‌کند، دنیای اروپا را به صورت دیگری درمی‌یابد تا جهانگردی آمریکایی که به این قاره سفر می‌کند. زیرا شرایط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آنها مختلف می‌باشد.

در سفرنامه‌های ایرانیانی که در سده‌های گذشته به خارج از کشور، مخصوصاً به اروپا سفر کرده‌اند، این تفاوتها چشمگیر می‌باشد؛ زیرا این سفرها برای مردم ما مخصوصاً در اروپا، بسیار تازگی داشته، در حالی که از نظر خود مردم اروپا کاملاً عادی بوده است؛ و کوتاه سخن آنکه هضم اوضاع و احوال اروپا برای مردم ما مخصوصاً در شرایط آن روزگار ایران خیلی دشوار بوده و اصولاً درک نوآوریها و تازه‌های زندگی در اروپا برای گردشگردان ثقیل به نظر می‌آمده است. گو اینکه این تفاوتها امروز هم با وجود وسایل ارتباطی و خبری مثل مطبوعات، رادیو، تلویزیون، تلفن و غیره، همچنان موجود می‌باشد.

با وجود اینکه دنیای امروز با موجود بودن وسایل ارتباطی سریع، «کوچک‌تر» شده است و مردم کشورهای مختلف با وجود سانسور بنا به میل گردانندگان حکومتی، باز کمابیش از اوضاع دنیای خارج از مرزهای کشورشان مطلع هستند، در زمانهای گذشته با وجود نداشتن وسایل ارتباطی نوین، مع الوصف سفر کرده‌ها، اوضاع زندگی را در خارج از مرزهای محل سکونت خود، به طور متفاوت شرح و بسط داده‌اند و این البته بستگی به شرایط زندگی و شغل نویسنده خاطرات داشته و دارد. زیرا پزشک، بازرگان، ارتشی و یا فردی تحصیل کرده در رشته‌های علوم اجتماعی، اوضاع کشور مورد نظر و مورد دیدار خود را به صورتهای مختلف بحث و تشریح می‌کرد و می‌کند. یکی دیگر از شروط خاطرات و خاطره نویسی، بستگی به مدت زمان توقف گردشگر در سرزمین مورد بحث و میزان آشنایی او به زبان مردم آن کشور داشته و دارد. بیش تر سفرنامه‌هایی که درباره وطن ما در قرون گذشته و حال نوشته شده، ناظر بر نکات بیان شده می‌باشند.

اغلب سفرنامه‌هایی که درباره وطن ما نوشته شده‌اند توسط خارجیان نگاشته شده‌اند که مدت مدیدی در ایران ساکن بوده و دارای موقعیتهای سیاسی به صورت فرستاده، سفیر و یا به اصطلاح آن زمان، «ابلیجی» کشورشان بوده‌اند. غالب این اشخاص قبلاً به هنگام توقف در ایران، به زبان فارسی و آداب و رسوم ما آشنایی داشته و به اوضاع و احوال مملکت کاملاً وارد بوده‌اند. با وجود این خیلی از این خاطرات، گویای نظرات سیاسی و شخصی نویسنده می‌باشد که بدور از صداقت و اغلب با غرض و به نفع کشور تابع آنها نوشته شده است. ولی برخی از همین نویسندگان خارجی به واسطه ذوق و علاقه شخصی - که قصد جمع آوری اطلاعات تاریخی داشته‌اند - توانستند بخشی از تاریخ کشور ما را جمع آوری کنند و شاید در این مورد بخصوص، با غرض ورزی کم تری این وقایع را به رشته تحریر درآوردند که امروزه مورد استفاده می‌باشد.

اغلب خاطره نویسان ایرانی - چون دارای موقعیت و مقامی در دستگاه

روسپیگری در ایران به چاپ رسیده که هنوز ترجمه نشده و شاید علتش، باور نکردن و پرده پوشی این مطلب باشد.

امید است با کمک علاقه مندان، بتوانیم صورت این کتب و خاطرات را تکمیل کنیم و حتی مقالات گوناگون این نویسندگان را - که نکات مهمی از تاریخ وطن ما را دربردارد - در دسترس پژوهندگان قرار دهیم.

در اینجا شایسته است یادى بکنیم از مجموعه نغیسی از کتابهای «پیترو هاپکینز»، روزنامه نگار و نویسنده معروف انگلیسی، درباره آسیای مرکزی، کشورهای بالکان و خاورمیانه که در روزهای سیزدهم و چهاردهم اکتبر ۱۹۹۸م. در حراج خانه «سادبی» لندن به معرض فروش گذاشته شد. در این مجموعه به کتابهایی برمی خوریم که در سالهای دور توسط سیاحان و مأموران نظامی و غیرنظامی غربی بویژه بریتانیا در ایران و سایر کشورهای منطقه نوشته شده است که حاوی عکسها و نقاشیها و طرحهای بسیار جالبند. پیترو هاپکینز در کسوت خبرنگار و گزارشگر، به اغلب کشورهای عربی، ترکیه، آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و نواحی بالکان، چین و شبه قاره هند و ایران سفر کرده و با زندگی سیاسی و اجتماعی مردم این سرزمینها آشنایی کامل پیدا کرده است. هاپکینز، مدتی گزارشگر تلویزیون (I.T.N) انگلستان بوده و چندی برای روزنامه دلیلی اکسپرس لندن از نیویورک خبر و مطلب می فرستاده و مدت بیست سال نیز با روزنامه تایمز لندن همکاری کرده است. او، تاکنون شش کتاب به رشته تحریر درآورده و مدتها نیز در استانبول زندگی کرده است.

در جزوه ای که شرکت سادبی برای این حراج چاپ کرده، پیترو هاپکینز یادآور شده که در طول چهل سال، به دهها کشور در مناطق فوق سفر کرده و به هر کجا که قدم گذاشته، برای تکمیل مجموعه خود، به جستجو پرداخته است.

این کتابها شامل موضوعات سیاسی، جنگی، دیپلماسی، تاریخی، اکتشاف، سفرنامه، باستانشناسی، خاطرات و مذهب است.

در مجموعه کتابهایی که هاپکینز در روزهای سیزدهم و چهاردهم اکتبر در تالار بزرگ سادبی به معرض حراج گذاشت، چندین اثر درباره ایران هست که با عکسها و نقشه های جالب تزئین شده است.

فهرست کتابهای مربوط به ایران در این حراج چنین بود:

- Persia and the Persian question

از لرد کرزن، سال انتشار ۱۸۹۲م.، چاپ اول، قیمت تخمینی ۲۵۰-۴۵۰ پوند.

لرد کرزن، در سالهای ۱۸۹۰-۱۸۸۹ شش ماه در زمستان سخت ایران زندگی کرد و برای روزنامه تایمز لندن گزارش فرستاد. این کتاب، شامل تصویرهای جالب و نقشه های دقیق و جالب از ایران است.

- Unexplored Blouchistan

از فلوریر، سال انتشار ۱۸۸۲م.، چاپ اول، قیمت شروع حراج ۲۰۰ پوند.

- Eastern Persia

مؤلف گلدسمیت، چاپ اول، سال انتشار ۱۸۷۶م.، قیمت برای شروع حراج ۳۰۰ پوند.

- Persian Rinsited

اثر گوردول، چاپ اول، ۱۹۰۶م.، قیمت شروع حراج ۱۵۰ پوند.

حکومتی زمان خود بوده اند - نوشته هایشان بدون غرض و تمجید از اربابان خویش نمی باشد و مشکل می توان از نوشته های آنها، مطالب را صادقانه درک کرد. این نویسندگان، کم تر توانسته اند مطالب منتقله را از زندگی روزمره، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مردم کشورهای مورد نظرشان - که به آنجا سفر کرده اند - با وضع مردم کشور ما مقایسه کنند و نظرات انتقادی خود را درباره حکمرانان ایران به گوش مردمان برسانند و علت آن، نظارت دستگاه حکومتی بر نوشته ها بوده، شاید هم بیم از دست دادن شغل و منصب و تواناییهای مالی خود را داشته اند.

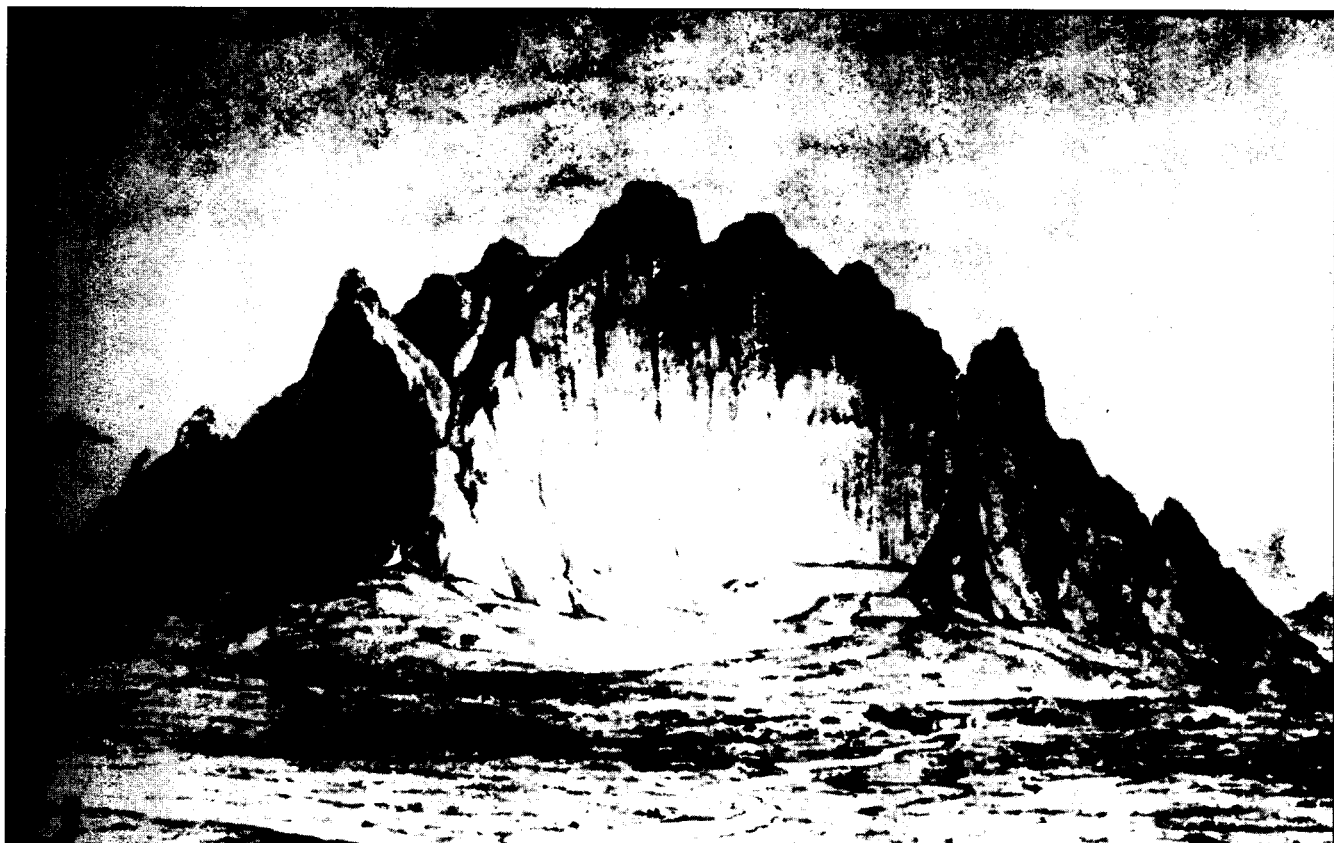
در گذشته ها مخصوصاً از اواسط حکمرانی قاجارها در ایران، عده ای از بزرگان را - که رابطه نزدیک با دستگاه حکومتی داشتند - می توان نام برد که خاطرات روزمره خود را از نظر دیگران پنهان نگه داشتند تا مبادا به عللی - که قبلاً بیان شد - دچار ناگواریهای مختلف بشوند. این دستنویسها، نسل به نسل گشت تا به دست فرزندان و نوادگان آنها رسید و این خاطرات امروزه بعد از گذشت سالها، آرام آرام به چاپ می رسد تا ما را از اوضاع آن زمان کم و بیش آگاه تر سازد.

بسیاری از این گونه نوشته ها، به علت بی علاقه گی یا نبود امکانات مالی وراثت، به دست فراموشی سپرده شده، یا به خارج از کشور راه پیدا کرده است؛ آن هم به دست نسلی که در خارج از کشور با موانعی بزرگ مواجه است و تنها چیزی که به فکرشان می رسد، اداره کردن زندگی روزمره خود می باشد؛ آنها که بعد از مدتی زبان مادری را فراموش می کنند و رفته رفته با فرهنگ نیاکان خود بیگانه می شوند و آن مدارک و خاطرات - که به خارج راه پیدا کرده - به فراموشی سپرده می شوند و شاید روزگاری به علت بی اطلاعی از ارزش آنها، بکلی به نابودی کشیده شوند.

برگردیم به نویسندگان

کتابهایی که خارجیان درباره ایران و تاریخ ایران در زمانهای مختلف به رشته تحریر درآورده اند و در خارج از کشور مخصوصاً در اروپا بعد از برگشت و انجام خدمت خود به چاپ رسانده اند و ترجمه آن آثار مخصوصاً در دوران سلطنت پهلویها و بعد از انقلاب اسلامی، در دسترس ما قرار گرفته است. در سیاهه ای که در ذیل آمده و جمع آوری آن را مدیون سیاستمدار محافظه کار انگلیسی، جرج. ن. کرزن (۱) هستیم که خود مدت مدیدی در ایران زندگی کرده و اوضاع و احوال آن زمان ایران را در کتابی دو جلدی به نام «ایران و قضیه ایران» در سال ۱۸۹۲م. در انگلستان منتشر کرده است.

البته این فهرست کامل نیست و اسامی چند نویسنده که به ایران سفر کرده و خاطرات خود را بعداً منتشر ساخته اند، در آن از قلم افتاده است. به طور مثال، نویسنده سفرنامه و خاطرات آنترو پیرینی (۲) که بین سالهای ۱۸۸۲ تا ۱۸۸۴م. به ایران سفر کرده و خاطرات خود را در ۱۳۱ صفحه به رشته تحریر درآورده و اثرش در ایتالیا به چاپ رسیده است. بسیاری از نوشته های خارجییانی که به ایران سفر کرده اند، به صورت مقالات چند صفحه ای در مجلات علمی زمان خود و در وطن خودشان به چاپ رسیده که شامل نکات جالب تاریخی می باشند و به عللی هنوز به فارسی ترجمه نشده و در دسترس محققان قرار نگرفته است. به طور مثال مقالات علمی دکتر پولاک، استاد پزشکی مدرسه دارالفنون و پزشک ناصرالدین شاه که بجز کتاب دیگر وی یعنی «سفرنامه پولاک، ایران و ایرانیان» (۳) در سال ۱۸۶۱م. (۴) راجع به

بیستون - نقاشی از لویس دو سر روبرت کرپرتر ۱۸۱۸ م. - موزه بریتانیا

تألیف کوان، چاپ اول، سال انتشار ۱۹۳۹، قیمت تخمینی ۳۵۰-۲۵۰

پوند.

- The mandaeans of Iraq and Iran

اثر دراور، چاپ اول، سال انتشار ۱۹۳۷، قیمت در شروع حراج ۱۵۰

پوند.

- Early Adventures in Persia Susiana and Babylonia

اثر لیارد، چاپ اول، سال انتشار ۱۸۸۷، قیمت تخمینی ۲۰۰-۱۵۰ پوند.

نویسنده کتاب، چند صباحی در میان عشایر بختیاری و ایلات دیگر ایران به سر برده و سپس راهی نینوا (کربلا) شده است.

- History of Persia

اثر سرهنگ سر جان ملکم، چاپ اول، در دو جلد، قیمت تخمینی در حراج ۱۲۰۰-۱۰۰۰ پوند. سر جان ملکم از جانب دولت بریتانیا، بارها به ایران سفر کرد.

- The story-book of the Shah

از الا سایکز، قیمت شروع حراج ۳۰۰ پوند.

- Through Persia on a Side-Saddle

سال انتشار ۱۸۹۸، تألیف الا سایکز؛ نویسنده، در مقدمه کتاب توضیح داده که نخستین زن اروپایی است که از کرمان دیدن کرده است. الا سایکز، در سال ۱۸۹۴ همراه پرسی برادرش، برای تأسیس کنسولگری بریتانیا در کرمان،

- History of Kurdistan 1239- 1858 AD

سال انتشار ۱۹۲۱، اثر حسنی سعید، چاپ اول، قیمت آغاز حراج ۲۰۰

پوند.

- Kurdistan and Sisten

از بیت، سال انتشار ۱۸۸۷، قیمت در آغاز حراج ۱۰۰ پوند.

- Safar Nameh

نوشته بل، چاپ اول، سال انتشار ۱۸۹۴ بل، این کتاب را هنگام دیدار با عمویش سر فرانک لاسلس - که در تهران مأموریت داشت - نوشت. قیمت تخمینی ۴۰۰-۳۰۰ پوند.

- Poems from the Divan of Hafez

این کتاب، ترجمه بخشی از اشعار حافظ، شاعر بلند آوازه ایران است که بل در مدت اقامت خود در ایران، به تنظیم آن پرداخته است. سال انتشار ۱۸۹۷ م.، قیمت تخمینی ۱۵۰-۱۰۰ پوند.

- Persian Pictures

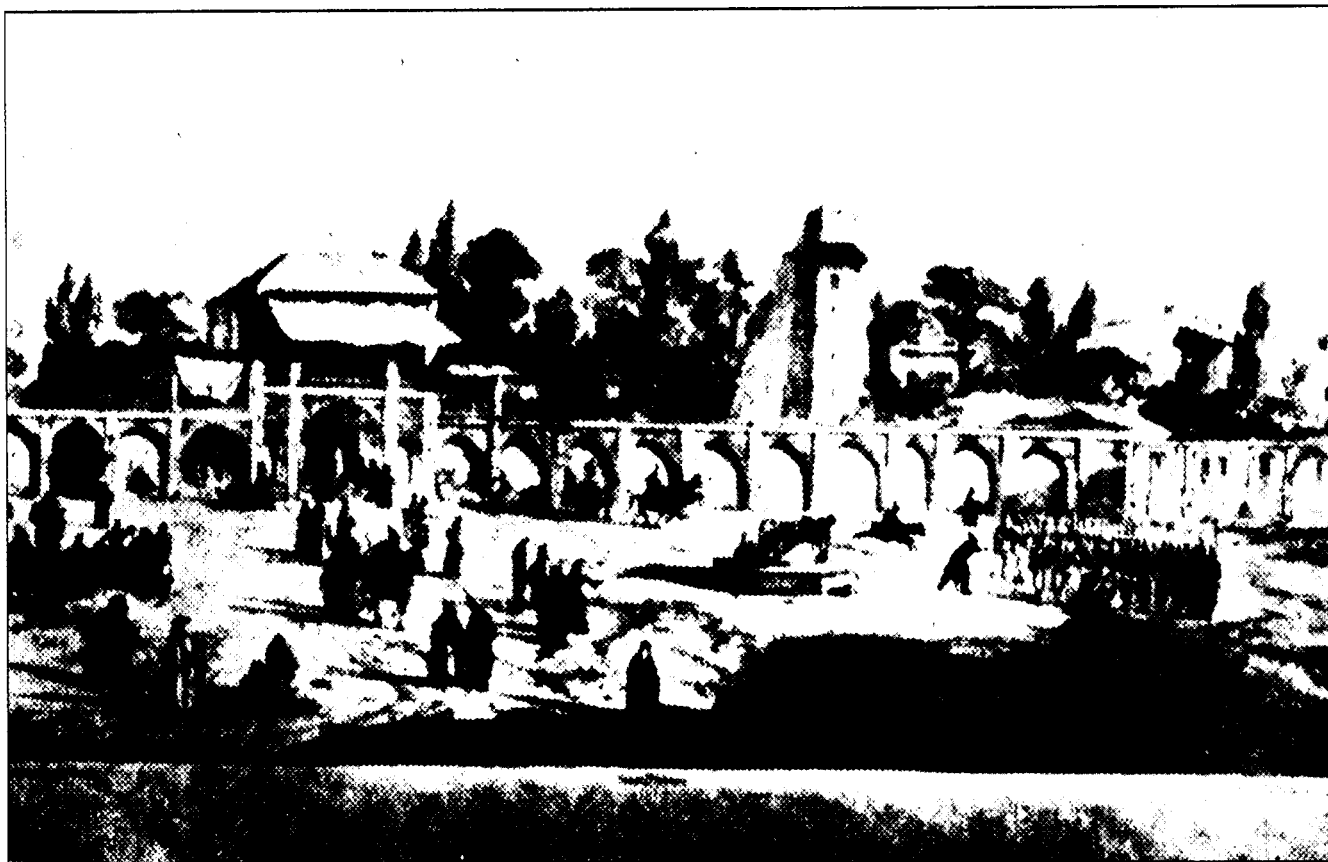
این کتاب نیز به قلم بل تألیف شده، چاپ اول، قیمت شروع حراج ۲۵۰

پوند.

- Journeys in Persia and Kurdistan

چاپ اول، اثر بی شاب ایزابلا لوسی، قیمت تخمینی ۴۰۰-۳۰۰ پوند.

- Yesterdays in Persia and kurdistan

میدان توپخانه تهران در اوایل سلطنت ناصرالدین شاه قاجار - نقاشی از اوژن فلاندن - ۱۲۵۶ هجری قمری

- مرکز علمی و فرهنگی، وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی، تهران ۱۳۶۲ ش.
- ۲- Un Trentino alla corte dello Scia di Persia. Le memorie di viaggio di Antenore Perini. ۱۸۸۲-۱۸۸۴.
با مقدمه و تعلیقات میرجلال هاشمی، انتشارات موزه تاریخی در شهر ترنتو (ایتالیا)، دسامبر ۱۹۹۷ م.
- ۳- Jakob Eduard Polok. Persian, das land and Seine Bewohner Ethnographische Schilderongen, ۱۸۶۵ Brockhaus Leipzig.
سفرنامه پولاک «ایران و ایرانیان»، یاکوب ادوارد پولاک، ترجمه کیکاوس جهانداری، انتشارات خوارزمی، تهران ۱۳۶۱ ش.
- ۴- Dr. Jakob Polok. Die Prostitution in Persien, Wiener Medizinische Wochenschrift, Nr. ۳۲, V. ۱۰, ۱۸۶۱, Seite ۵۱۶-۵۱۷.

به آن شهر سفر کرد.

- Persia and Its People

این کتاب را نیز ال‌سایکز تألیف کرده و درباره دیدارهای او در سال ۱۹۰۲ از بخشهای غربی ایران است. چاپ اول، قیمت تخمینی ۴۰۰-۶۰۰ پوند.

- Persian Gulf Pilot

سال انتشار ۱۹۲۰، قیمت تخمینی ۲۰۰-۱۰۰ پوند. این کتاب، اطلاعات سودمندی درباره وضع جغرافیایی و راهبردی خلیج فارس و کشورهای حاشیه آن دربردارد.

پی نوشتها:

- ۱- George N. Curzon. Persia and the Persian Question, Part I and Part II.
ایران و قضیه ایران در دو جلد، جرج ن. کرزن، ترجمه وحید مازندرانی، انتشارات

کتابهایی در باب تاریخ ایران و سفرنامه ها

سالهای ۹۰۰ تا ۱۰۰۰ م.		
۹۱۵-۹۱۳	علی بن ابوالحسن مسعودی ابواسحق اصطخری	
سالهای ۱۰۰۰ تا ۱۱۰۰ م.		
۱۰۵۰-۱۰۳۵	ناصر خسرو	
سالهای ۱۱۰۰ تا ۱۲۰۰ م.		
۱۱۵۰ ۱۱۷۳-۱۱۶۰	ادریسی بنیامین بن تودلا (تطیلی)	
سالهای ۱۲۰۰ تا ۱۳۰۰ م.		
۱۲۲۰-۱۱۸۰	یاقوت	
سالهای ۱۳۰۰ تا ۱۵۰۰ م.		
۱۳۰۶-۱۳۰۰	مارینو سانوتو	Marino Sanuto
۱۳۲۵	فرایر اودوریکوس دی پوردنون	Friar Odoricus di Pordenone
۱۳۳۰	ابن بطوطه	
۱۳۴۰	فرایر بی. پگولوتی	Friar. B. Pegolotti
۱۳۵۰	فرایر جو وانی دی ماریگنولی	Friar. J. di Marignoli
۱۴۰۵-۱۴۰۴	دون روی گنزالس دی کلاوبخو	Don Ruy Gonzalez di Clavijo
۱۴۵۸-۱۴۴۱	عبدالرزاق	
۱۴۴۴-۱۴۱۹	نیکولو کنتی	Nicolo Conti
۱۴۷۰	آتانازیوس نی کیتین	Athanasius Nikitin
۱۴۷۴	جوزافا باربارو	Josafa Barbaro
۱۴۷۵-۱۴۷۴	آمبروزیو کونتارینی	Ambrosio Contarini
۱۴۹۹-۱۴۹۴	هیرونیمو دی سانتو استفانو	Hieronimo di Santo Stefano
سالهای ۱۵۰۰ تا ۱۶۰۰ م.		
۱۵۰۴	لودویکو دی وارثیما	Ludovico di Varthema
۱۵۲۰-۱۵۰۷	انونیموس مرچنت	Anonymous Merchant
۱۵۱۰	جیوانی انجیوللو	Jiovanni Angioello
۱۵۲۹	انتونیو تنه ریرو	Antonio Tenreiro
۱۵۵۰-۱۵۴۶	گابریل دولوتز	Gabriel de Luetz
۱۵۵۶	سید علی	
۱۵۸۰-۱۵۶۲	«فاکتورسند» انگلیسی که مدیر شرکت تجارتی مسکوی بود با انتونی جنکینسون، ریچارد چنی، ارتورادواردز، لورنس چپمن، لیونل پلوم تری و کریستوفر، برو	Factorsand Anthony Jenkinson Richard Chenie Arthur Edwards Lawrence chapman Lionel

Plum-tree Christopher Barrogh		
Cesar Frederico	۱۵۶۳	سزار فردريكو
V. de Blanc	۱۵۷۵	وى. دو بلان
Vencentino d'Alessandri	۱۵۷۱	وين چين تينو د الساندرى
John Newberry	۱۵۸۶-۱۵۸۱	جان نيوبرى
Ralph Fitch	۱۵۸۵-۱۵۸۳	رالف. فيچ
J.H. Van Liuschoten	۱۵۸۹-۱۵۸۳	جى. اچ. وان ليوختن
C. Lambert	۱۵۹۸	سى لامبر
Antonio di Govea	۱۵۹۸	آنتونيودى گوا
Anthony and Robert Sherley	۱۶۲۷-۱۵۹۹	سر آنتونى و سر رابرت شرلى
G. Mainwaring	۱۶۰۰-۱۵۹۹	جى. مين وارينگ
John Cartwright	۱۶۰۰	جان کارت رايت
Don Juan	۱۶۰۰	دون ژوان ايران
Sir. John Mildenhall	۱۶۰۶-۱۶۰۰	سر جان ميلدن هال
S.K. Zalonkemenz	۱۶۰۲	اس. كى. زالون كمنز
Pedro Teixeira	۱۶۰۴	پدرو تكسيرا
Paul Simon	۱۶۰۷	پل سيمون پدر
Joseph Salbancke	۱۶۰۹	جوزف سالبانك
Fray Gaspar de San Bernardino	۱۶۱۱	فرى گاسپار دوسان برناردينو
John Crowther, Richard Steele	۱۶۱۶-۱۶۱۵	جان كروتر و ريچارڊ ستيل
Thomas Coryate	۱۶۱۶	تامس كوريات
Pietro della Valle	۱۶۲۳-۱۶۱۶	پيترو دلاواله
Don Gracias de Silva Y Figueroa	۱۶۱۸	دان گراسيا دوسيلوا اى فيگورا
Giles Hobbes	۱۶۲۰-۱۶۱۹	جیلز هابز
Nicholas Hemm	۱۶۲۳	نيكولا هم
Sir Thomas Herbert	۱۶۲۸-۱۶۲۷	سر تامس هربرت
Pere Pacifique de Provins	۱۶۲۸	پرپاسيفيك دو پروينس
Pere Gabriel de Chinon	۱۶۵۰-۱۶۲۸	پرگابریل دوشينون
J.B. Tavernier	۱۶۷۵-۱۶۲۹	جى. بى. تاورنيه
Adam Olearius	۱۶۳۸-۱۶۳۷	آدام اولريوس
J.A. de Mandelslo	۱۶۴۰-۱۶۳۸	جى. اى. دومانڊل سلو
Heer Basting	۱۶۴۵	هير باستينگ
Pere Rigourdi	۱۶۵۰	پر ريگوردى
Don Pedro Sebastiano Cubero	۱۶۵۰	دن پدرو سباستيانو كوبرو
Pere Alexandre de Rhodes	۱۶۶۰-۱۶۵۶	پر الكساندر دو رودز

Pere Manuel Godinho	۱۶۶۳	پرمانوئل گودین هو
Pere Angelo de La Brosse	۱۶۷۸-۱۶۶۴	پرانژلو دولابروس
J. de Thevenot	۱۶۶۷-۱۶۶۴	جی. دوته ونو
Sir John Chardin	۱۶۷۷-۱۶۶۵	سر جان شاردن
A. Dualier Deslandes	۱۶۶۵	ا. دولیه دسلاند
H. de Jager	۱۶۶۵	اچ. دوجاگر
John Struyus	۱۶۷۲-۱۶۷۱	جان استریوس
F. Petis de la Croix	۱۶۷۶-۱۶۷۴	اف. پوتی دولاکروا
John Fryer	۱۶۷۷-۱۶۷۶	جان فرایر
Pere S. N. Sanson	۱۶۸۳	پر. اس. ان. سانسون
Von Kampfer	۱۶۸۸-۱۶۸۴	فن کمپفر
Pere Villot	۱۶۹۰-۱۶۸۹	پر ویلوت
Giov Frank Gemelli Careri	۱۶۹۴	جیو فرانک جملی کاره ری
Pere de La Maze	۱۶۹۸	پر دولا ماز
F. C. Schillinger	۱۶۹۹	اف. سی. شیلینگر
سدهای ۱۷ تا ۱۸ م		
A. Hamilton	۱۷۲۰-۱۷۰۰	سروان آ. هامیلتون
J.P. de Tournefort	۱۷۰۱	جی. پی دو تورنه فور
Cornelius le Brun	۱۷۰۴-۱۷۰۳	کورنلیوس لوبرن
Pere Krusinsky	۱۷۲۵-۱۷۰۵	پر کروسینسکی
John Bell Antermory	۱۷۱۷-۱۷۱۶	جان بل اف انتر موری
Basil Batazes	۱۷۳۰-۱۷۱۶	بازیل باته تز
Daury Effendi	۱۷۲۰	دوری افندی
Pere Bachoud	۱۷۲۲	پر باشو
P.H. Bruce	۱۷۲۳-۱۷۲۲	سروان پی. اچ. بروس
Pere Leandro di S. Cecillia	۱۷۳۶-۱۷۳۵	پر لندرو دی. اس. سسیلیا
J. Otter	۱۷۳۹-۱۷۳۷	جی. اوتر
	۱۷۴۱	عبدالکریم
Pere Bazin	۱۷۴۷-۱۷۴۱	پر بازن
Jonas Hanway	۱۷۴۸-۱۷۴۳	یوناس هانوی
Pere Desvignes	۱۷۴۴	پر دسویگوس
Dr. J. Cook	۱۷۴۷	دکتر جی. کوک
Bartholmew Plaisted	۱۷۵۰	بارتلمیو پلاستد
E.B. Ives	۱۷۵۸	سروان ای. بی. ایوز
Carsten Niebuhr	۱۷۶۵-۱۷۶۱	کارستن نیبور

S.G. Gmelin	۱۷۷۲-۱۷۷۱	اس. جی. گملن
R. Habiltz	۱۷۷۴-۱۷۷۳	آر. هابیلست
Abr. Parsons	۱۷۷۵	آبر پارسن (پارسنز)
G. Forster	۱۷۸۴-۱۷۸۳	جی. فورستر
Comte de Ferrieres Sauveboeuf	۱۷۸۵-۱۷۸۴	کنت دو فریر سووبف
P.S. Pallas	۱۷۸۵	پی. اس. پالاس
W. Franklin	۱۷۸۷-۱۷۸۶	دبلیو. فرانکلین
Sir H. Jones (Bridges)	۱۸۱۱-۱۷۸۶	سر. اچ. جونز (بریجز)
Abbe de Beauchamps	۱۷۸۷	آبه دو بوشان
John Taylor	۱۷۹۰	جان تایلر
G.A. Olivier	۱۷۹۶	جی. آ. اولیویہ
John Jackson	۱۷۹۷	جان جاکسون
سالهای ۱۸۰۰ تا ۱۸۹۱ م.		
Sir John Malcolm	۱۸۱۰-۱۸۰۰	سرجان ملکم
J. Scott Waring	۱۸۰۲	جی. اسکات وارینگ
P. Amedee Jaubert	۱۸۰۶-۱۸۰۵	پی. آمدہ ژوبر
A. de Bontems	۱۸۰۹-۱۸۰۷	سرہنگ آ. دوبانتم
P.A. de Gardanne	۱۸۰۷	پی. آ. دوگاردان
Truilhier	۱۸۰۹-۱۸۰۷	سروان ترویل ہیر
A. Dupre	۱۸۰۹-۱۸۰۷	آ. دوپره
P. Tancoigne	۱۸۰۹-۱۸۰۷	پی. تانکوانی
Trezel	۱۸۰۹-۱۸۰۷	سرہنگ ترزل
J.P. Morier	۱۸۱۵-۱۸۱۱ ۱۸۰۹-۱۸۰۸	جی. پی. موریہ
W.P. Grant	۱۸۰۹	سروان وی. پی. گرنت
Sir H. Pottinger, Christie	۱۸۱۰	سر. اچ. پوتینگر، سروان کریستی
W. Monteith	۱۸۳۱-۱۸۱۰	جنرال دبلیو مونٹائیٹ
Macdonald Kinneir	۱۸۳۰-۱۸۱۰	سرجان مکدونالد کیئر
Sir W. Ouseley	۱۸۱۲-۱۸۱۱	سر دبلیو اوزلی
W. Price	۱۸۱۲-۱۸۱۱	دبلیو پرایس
H. Martyn	۱۸۱۲-۱۸۱۱	اچ. مارتین
J.B. Rousseau	۱۸۱۲	جی. بی. روسو
G. Drouville	۱۸۱۳-۱۸۱۲	سرٹیپ درویل
M. Freygan	۱۸۱۲	ام. فریگان
J.S. Buckingham	۱۸۱۶	جی. اس. باکینگھام

W. Heude	۱۸۱۷	ستوان دلبیو هوڊ
M. Von Kotzebue	۱۸۱۷	م. ون کوتزبو
J. Johnson	۱۸۱۷	سرهنگ جی. جانسون
R. Ker Porter	۱۸۲۰-۱۸۱۸	سر آر. کر پورتر
T. Lumsden	۱۸۲۰-۱۸۱۹	ستوان تی لمسدن
P. Gordon	۱۸۲۰	پی. گوردون
C.J. Rich	۱۸۲۱-۱۸۲۰	سی. جی. ریچ
J.B. Fraser	۱۸۳۴-۱۸۲۱	جی. بی. فریزر
G. Keppel	۱۸۲۴	جی. کپل
M.A' Court	۱۸۲۶	م. ا. کورت
J.E. Alexander	۱۸۲۶	سر جی. ای. الکساندر
R. Mignan	۱۸۳۰-۱۸۲۶	سروان آر. مینیان
T.B. Armstrong	۱۸۲۹-۱۸۲۸	تی. بی. آرمسٽرانگ
Th. Alcock	۱۸۲۹-۱۸۲۸	ت. الکوک
C. Belanger	۱۸۲۹	سی. بلانژه
E. Smith, H.G. Dwight	۱۸۲۹	ای اسمیت و ایچ. جی. دویت
A.N. Groves	۱۸۲۹	ای. ان. گرووز
E. Menetries	۱۸۳۰	ا. منتریس
A. Conolly	۱۸۳۰	سروان آ. کونولی
Sergeant Gibbons	۱۸۳۱	گروهبان گیبون
Dr. J. Wolff	۱۸۴۴-۱۸۳۱	دکٽر جی. ولف
G. Fowler	۱۸۳۶-۱۸۳۱	جی. فولر
J.S. Stocqueler	۱۸۳۲-۱۸۳۱	جی. اس. استاکلر
A. Burnes	۱۸۳۲	سر. ای. برنز
	۱۸۳۲	لال مھان
T.S. Powel	۱۸۳۴-۱۸۳۳	ستوان تی. اس. پاول
Heidenstamm	۱۸۳۴	سرگرد هیدن شتام
Baron Th. Korff	۱۸۳۵-۱۸۳۴	بارن ت. کورف
J. Perkins	۱۸۴۲-۱۸۳۴	جی. پرکینس
Sir H. Rowlinson	۱۸۶۰-۱۸۳۴	سر. ایچ. رالینسون
W. Stuart	۱۸۳۶-۱۸۳۵	سرهنگ دلبیو استوارت
Aucher Eloy	۱۸۳۷-۱۷۳۵	اوکر الوی
Alex Chodzko	۱۸۴۰-۱۸۳۵	الکس چودزکو
F. R. Chesney	۱۸۳۷-۱۸۳۵	جنرال اف. آر. چسنی
W.H. Ainsworth	۱۸۴۰-۱۸۳۵	دلبیو ایچ. اینس ورث

V. Fontanier	۱۸۳۸-۱۸۳۵	وی. فونتانیه
Major D'Arcy Todd	۱۸۳۷-۱۸۳۶	سرگرد دارسی تود
J. McNeill	۱۸۳۸-۱۸۳۶	ج. مک نیل
Sir Justin, Lady Sheil	۱۸۵۳-۱۸۳۶	سریوستین ویانو شیل
R. Wilbraham	۱۸۳۷	سروان آر. ویلبرام
Eugene Bore	۱۸۴۰-۱۸۳۸	اوژن بوره
	۱۸۳۸	حاجی عبدالنبی
Lemm	۱۸۳۹-۱۸۳۸	سروان لم
A. Soltykoff	۱۸۳۹-۱۸۳۸	پرنس آ. سولتی کف
E. Conolly	۱۸۳۹	سروان ای. کونولی
Ch. Texier	۱۸۴۰-۱۸۳۹	تکسیه
E. Flandin, P. Coste	۱۸۴۱-۱۸۳۹	ای. فلاندن و پی کوست
Dr. A. Grant	۱۸۴۰	دکتر آ. گرنت
Baron C. de Bode	۱۸۴۱-۱۸۴۰	بارن سی دو بود
Sir A.H. Layard	۱۸۴۲-۱۸۴۰	سر ای. ایچ. لیارد
A.L. Mitford	۱۸۴۰	ای. ال. میتفرد
Comte de Sercey	۱۸۴۰	کنت دو سرسی
F. Forbes	۱۸۴۱	دکتر اف. فوربز
G. Osculati	۱۸۴۲-۱۸۴۱	جی. اسکولاتی
W.B. Selby	۱۸۴۲-۱۸۴۱	ستوان دبلیو بی سلبی
G.P. Badger	۱۸۴۲	دکتر جی. پی. باجر
W.R. Holmes	۱۸۴۴-۱۸۴۳	وی. آر. همس
N.L. Westergaard	۱۸۴۳	ان. ال. وسترگارد
M. Wagner	۱۸۴۳	م. واگنر
R. Leech	۱۸۴۳	ستوان آر. لیچ
J.F. Jones	۱۸۴۷-۱۸۴۴	جی. اف. جونز
J.P. Ferrier	۱۸۴۵	جی. پی. فریه
H. de Hell	۱۸۴۸-۱۸۴۶	ایچ. دو هل
Ida Pfeiffer	۱۸۴۸	میس ایدا پفیفر
Dr. F.A. Buhse	۱۸۴۹-۱۸۴۸	دکتر اف. آ. بوس
E. Keith Abbott	۱۸۵۹-۱۸۴۹	ای. کیث ابوت
R. Curzon	۱۸۵۲-۱۸۴۹	آر. کرزن
W.K. Loftus	۱۸۵۲-۱۸۴۹	دبلیو کی. لفتوس
M. Tchirikoff	۱۸۵۲-۱۸۴۹	م. چی ریکف
R.B. Binning	۱۸۵۱	آر. بی. بینینگ

J. Berezin	۱۸۵۱	جی. برزین
Czarnotta	۱۸۵۳-۱۸۵۲	چارنوتا
H. Garnier	۱۸۵۲	اچ. گارنیه
Gobineau	۱۸۵۸-۱۸۵۵	کنت گوبینو
J. Outram	۱۸۵۷	سر جی. اوترام
W.A. Shepherd	۱۸۵۷	دبلیو. ا. شپرد
C.H. Hunt	۱۸۵۷	سی. اچ. هنت
C. Clerk	۱۸۷۳-۱۸۵۷	سی. کلارک
N. De Khanikoff	۱۸۵۸	ن. دو. خانیکف
Dr. O. Blau	۱۸۵۸	دکتر او. بلو
E. Duhouset	۱۸۶۰	ای. دو هوسه
R.G. Watson	۱۸۶۰	آر. جی. واتسون
J. Osmaston	۱۸۶۰	جی. اوسماستون
M. de Blocqueville	۱۸۶۰	م. دو بلوک ویل
E.B. Eastwick	۱۸۶۲-۱۸۶۰	ای. بی. ایستویک
Dr. H. Brugsch	۱۸۶۱-۱۸۶۰	دکتر اچ. بروگش
J. Ussher	۱۸۶۱	جی. اوسر
F. Goldsmid	۱۸۷۲-۱۸۶۱	سر اف. گلد اسمید
F. De Filippi	۱۸۶۲	اف. دو فیلیپی
Lewis Pelly	۱۸۷۲-۱۸۶۲	لویس پلی
Arm. Vambery	۱۸۶۴-۱۸۶۲	آرم. وامبری
O. St. John	۱۸۷۲-۱۸۶۴	او. سن. جان
Comte J. de Rochechouart	۱۸۶۶-۱۸۶۴	کنت دو روش شووار
D.W. Marsh	۱۸۶۴	دی. دبلیو مارش
F. Mechin	۱۸۶۵	اف. مچین
Viscount Pollington	۱۸۶۵	ونکیت پولینگتون
Dr. C. Haussknecht	۱۸۶۹-۱۸۶۵	دکتر س. هوسک نخت
Dr. J.E. Polak	۱۸۸۲-۱۸۶۵	دکتر جی. ای. پلاک
B. Lovett	۱۸۸۱-۱۸۶۶	سرگرد بی لووت
C.J. Wills	۱۸۸۱-۱۸۶۶	سی. جی. ویلز
A.H. Mounsey	۱۸۶۷-۱۸۶۶	ای. اچ. مونسی
E.C. Ross	۱۸۹۰-۱۸۶۷	سرهنک ا. سی. راس
Dr. W. Freshfield	۱۸۶۷	دکتر دبلیو فرش فیلد
G. Melgunof	۱۸۶۸	جی. ملگونف
E.L. Cutts	۱۸۷۰	ای. ال. کوتس

Euan Smith	۱۸۷۲-۱۸۷۰	سرهنگ اوان اسميت
J. Bassett	۱۸۸۵-۱۸۷۰	جی. باست
W. Brittlebank	۱۸۷۲	دبلیو بریتل بنک
Baron Max Von Thielmann	۱۸۷۲	بارن ماکس فن تیلمن
H.C. March	۱۸۷۲	سروان اچ. سی. مارش
H.W. Bellew	۱۸۷۲	دکتر اچ. دبلیو بلو
Dr. G. Rozario	۱۸۷۲	دکتر جی. روزاریو
W.T. Blanford	۱۸۷۲	دبلیو تی. بلنفورڈ
Val Baker and W. Gill	۱۸۷۳	سرهنگ وال باکر و سروان دبلیو جیل
P. Ogorodnikof	۱۸۷۴	پی. او گورود نیکف
G. Napier	۱۸۷۴	سروان جی. ناپیر
F. Stolze		اف. استولزه
F.C. Andreas	۱۸۸۱-۱۸۷۴	اف. سی. آندریس
A. Rivadeneyra	۱۸۷۵-۱۸۷۴	ای. ریوادنیرا
Sir C. Mac Gregor	۱۸۷۵	سر سی. مک گرگور
H. Ballantine	۱۸۷۵	اچ. بالانتین
T.S. Anderson	۱۸۷۶-۱۸۷۵	تی. اس. اندرسون
A. Arnold	۱۸۷۵	ای. ارنولد
Dr. E. Tietze	۱۸۷۵	دکتر ای. تیتز
E.A. Floyer	۱۸۷۷-۱۸۷۶	ای. ای. فلویہ
R. Murdoch Smith	۱۸۷۶	سر. آر. مورڈوخ اسمیت
Puschin	۱۸۷۷	سروان پوچین
Mme. C. Serena	۱۸۷۸-۱۸۷۷	مادام سی. سرنا
K.D. Kiach	۱۸۷۸	ک. دی. کیاچ
G. Radde	۱۸۸۰-۱۸۷۹	دکتر جی. رادہ
Grodekoff	۱۸۸۰	جنرال گروڈ کف
Petrusevitch	۱۸۸۰	جنرال پتروسویچ
A.H. Schindler	۱۸۹۱-۱۸۷۷	جنرال ای. اچ. شینڈلر
G. Riederer	۱۸۸۱-۱۸۷۹	جی. ریڈرر
A. Laessoe	۱۸۸۰	ای. لاسو
C.E. Stewart	۱۸۹۱-۱۸۸۰	سرهنگ سی. ای. استوارت
E.O'Donovan	۱۸۸۰	ای. ادونوان
A. Condie Stephen	۱۸۸۵-۱۸۸۱	ای. کنڈی استفن
M. and J. Dieulafoy	۱۸۸۶-۱۸۸۱	مادام و جی دولافوا
E. Stack	۱۸۸۱	ای. اسٹک

Gasteiger	۱۸۸۱	جنرال گاستیگر خان
H.L. Wells	۱۸۹۱-۱۸۸۱	سرھنگ اچ. ال. ولز
E. Oesolle	۱۸۸۲	ای. اوریسول
H. Moser	۱۸۸۳	اچ. موزر
S.G.W. Benjamin	۱۸۸۳-۱۸۸۵	اس. جی. دبلیو بنیامین
A. Rilley	۱۸۸۴	ای. ریلی
M.S. Bell	۱۸۸۴	سرھنگ م. س. بل
R.H. Jennings	۱۸۸۴-۱۸۸۵	سروان آر. اچ. جنینگز
Fr. Houssay	۱۸۸۵	فر. هوسی
A. Nikolsky	۱۸۸۵	ای. نیکولسکی
J.R. preece	۱۸۸۵	جی. آر. پریس
Hedin Sven	۱۸۸۵	هدین اسون
J.D. Rees	۱۸۸۵	جی. ڈی. ریز
A. Rodler	۱۸۸۵	دکتر ای. رودلر
A.C. Yate	۱۸۸۵	سروان ای. سی. بیت
G. Bonvalot	۱۸۸۶	جی. بن والو
T. Stevens	۱۸۸۶	ٹی. استیونس
H. Binder	۱۸۸۶	اچ. بیندر
A. Le Messurier	۱۸۸۷	سرھنگ ا. لو مسوریہ
R.E. Galindo	۱۸۸۷	ستوان آر. ای. گالیندو
H.B. Vaughan	۱۸۸۸-۱۸۹۱	ستوان اچ. بی. وگان
J.T. Bent	۱۸۸۸	جی. ٹی. بنت
H. de Windt	۱۸۸۸	اچ. دو. وینت
Von Proskowetz	۱۸۸۸	فن. پروس کووتز
Comte de Sabran	۱۸۸۸	کنت دوسابران
E.G. Browne	۱۸۸۸	ای. جی. براون
F.R. Mounsell	۱۸۸۸	سروان اف. آر. مونسئل
H.F.B. Lynch	۱۸۸۹	اچ. اف. بی. لینچ
Dr. P.F. Trautenberg	۱۸۸۹	دکتر پی. اف. تروین برگ
Gobineau	۱۸۸۹-۱۸۹۰	کنت دوگوبینو
H.O. Sawyer	۱۸۹۰	سرگرد اچ. ا. سائر
Mrs. Bishop (Miss Isabella Bird)	۱۸۹۰	بانو بیشاپ (میس ایزابلا برد)